

Ik zal maar beginnen met de eerste oorlogs dagen: Ik woonde in Rotterdam in de Kinderdwarstraat en moest na enige dagen op het oude Diergaard ter rein aan de Kruisgade te hebben doorgebracht op 14 Mei vluchten door dat de oude binnenstad geheel uitbrande na enige dagen te hebben rondgevoeren belandde ik bij den Hr en Mevr J. Olman Provenieringel 16 waar ik 15 Febr. 1941 uit gebombardeed werd en na veel zoeken kwam ik terecht als huishoudster bij den Hr D van Willenre Flaestendijk weg 145 te Scherpeninghe. Daar verbleef ik tot begin Decr. 1942 Toen ik op een Dondag middag boodschappen ging doen vernam ik van verschillende kanten het ontzettende bericht dat wij den andere slag gedeporteerd werden. Dien nacht kreeg ik zoo een angst dat ik ten eindelijk raad de gas kraan open zette en toen ik de volgende dag bij kwam lag ik in het Lickenhuis knidwal. Den zelfde ochtend zijn toen alle joden in Scherpeninghe weg gehaald. Toen ik vier weken in het Lickenhuis gelegen had werd ik door een aangekomene neef Dr Edgar afgehaald en begon mijn onderduiktijd.

Van 3 Dec 1942 tot 2 Jan 1943 bleef ik
 in het ziekenhuis Toen kwam
 mijn neef mij halen, die mij mede
 nam naar zijn huis te Amsterdam
 en mij vier weken daar logies van
 bood. In dien tussentijd had er
 ehev die ik niet anders kende
 dan ehev Goumie een adres voor
 mij. Deze ehev met haar man
 waren toen nog beheerders van
 het Trekkershuis, bekend als het
 A. B. K. huis te Bennekom. En
 hun beiden brachten mij op een
 J de bruin boerderij aan de Renswoudeweg
 waar er nog een joodse advocaat en
 zijn vrouw ook waren. Daar ben
 ik ongeveer zes weken geweest en
 toen kwam mijn eerste vlucht.
 Op een middag kwam een politie
 man en vertelde dat de andere
 dag een taxia zou worden opge-
 zet om bij alle boeren naar onder-
 chikers te zoeken. Toen moesten
 wij weg, hun hadden familie waar
 zij de zelfde avond nog heen gin-
 gen. Ik moest wachten tot de vol-
 gende dag. Van slapen kwam dien
 nacht niet veel. Inmorgens was
 de boeren ik al om zes uur op
 weg want het was een half uur loo-
 pen naar het station Ede, Wageningen
 en ging ik maar weer terug naar

Amsterdam. Ik zat in den trein en
onderweg kwamen drie Grünne en gingen aan
beide kanten van de Coupe staan terwijl er
bevolen werd persoonsbewijsen gereed hou-
den en koffers open maken. Toen dacht ik
dat mijn laatste uur gelogen had en
ik zat te trillen van angst. Toen een
van huren bij mij kwam vroeg ik met
ete moed der wanhoop of hij ook
mijn koffer moest zien en dat ik
de koffer zoo moeielyk uit het net
kon halen ameele ik oud en zwak
was. Van mijn persoonsbewijs waren
de .j. er uitgenomen en gaf ik met
een brutaal gezicht het hem in de
hand. Toen keek hij eens naar
mijn kofferje en zei: "Een laat
maar en met een vroeg ik mijn
persoonsbewijs terug. En Goddank
hij gaf het mij, zonder er in geteken-
te hebben. Ik kwam behouden in
Amsterdam aan, mijn broer
bracht mij direct bij een kennis
van hem en die aller Toons zorgde
binnen twee dagen voor een juist
adres waar ik zes weken kon
blijven. Indien tijd was er over
en ander adres voor mij gevonden
en daar bleef ik tot 23 Mei 1943.
Sten moesten alle jaden zich mel-
den en de aller waar ik toen was
wilde mij wel houden wanneer

mijn broeder die gemengd gehuwd
 was en een getrouwde overleefde had
 dus waarschijnlijk niet weggehaald
 zou worden, ten stib zou heten
 waarin hij beloofde voor die allen
 haar gezin te zullen zorgen wan
 neer zij gehaald zou worden
 als men mij vond. Dit nu wilde
 ik niet en zou ik mij s avonds
 melken. Inmiddels had mijn
 aange trouwde neef een assistent
 plaats aangenomen als docter in
 de gemeente Heune bij eltoot
 en heeft daar heel veel laten
 onder deiken. Die heerste
 23 etke kwam des middlags
 een slame mij halen en bracht
 mij naar Heune toe, waar al
 voor een plaats voor mij gezorgd
 was. Ik ging daar door voor een
 slame vier Leeruren geschoot van
 door de ramp in Rott en nu om
 op te knappen in een stib dorp
 moest wonen. Daar ben ik seven
 maanden gebleven, tot een paar
 kinderen welke ook stouw mijn
 neef waren ondergedoken, ge
 vangen werden en toen indert
 ook mijn nichtje met haar
 man ~~tot~~ onder stinken. Daar
 zat ik nu, zonder geld en zonder
 bonnen. Er was er in het dorps
 een

ilegale

waaraan ik verteld had dat ik joden
 was, en wel ekeve illegens - Toen dan ook eenige dage later
 de boerin naar ik in huis was
 met het bericht thuis kwam dat
 Dr Edgar met zijn vrouw gezocht
 werd en spoedloos verdwenen
 waren. Toen zei zij dat ik ook
 zeker een joden was en al wat
 ik ook tegenopprak zij wilde
 mij niet langer houden. Want
 sprak zij, als zij mij hield dan
 moest ook haar man naar
 Vriest. Toen ging ik naar ekeve
 illegens en werd daar liefderijk
 opgenomen en deze wilde van
 betaling niets weten. Deze
 zorgde later voor een ander
 adres in Overasselt bij fam ekeve
 en in die tusschen tijd had
 ekeve illegens de ondergrondse
 in kennis gesteld hoe het met
 mij was. Bij fam ekeve had ik
 voor niets kunnen blijven
 maar dat mocht niet voor
 de illegale het was te dicht bij
 het dorp Heumen. Toen bracht
 zij mij eerst 8 dagen in Luik en
 daarna weer zes weken op een
 boerderij in Vianen, in Brabant
 daar kon ik niet langer blijven
 want men verwachtte Lomer
 ysten

Daarom werd ik na dien meer ge-
 bracht een dag in Langeboom
 bij een der ondergrondse lede-
 ren H. E. Emons. Welke mij den
 dag daarna weer bij een boer
 bracht in Esagen. Daar was
 ik drie dagen toen een andere
 onderduiker mij herkende en
 weer moest ik verder. Men
 bracht mij toen in een auto
 als ziekte zo genaamd naar
 Limburg en wel in Ottersum
 daar ben ik ook ongeveer een
 maand of zes geweest Daar
 kwam inkwartiering. De angst
 die ik daar gehad heb, is niet
 te beschrijven. Tot overmaat
 van alles was ook de onder-
 grondse ondergedoken en
 zat ik weer zonder geld en
 zonder bonnen. Wat moest ik
 doen. Ik vertelde aan de mees-
 ten waar ik was dat ik joden
 was en geen geld en geen bon-
 nen had. Hoewel zij het zelf
 niet goed hadden hielden
 zij mij toch. Toen gebeurde het
 aller ergste en wel. Het heel
 dorp moest evacueeren. Men
 zat daar vlak bij Cleef en moest
 ten mij smiddags om twaalf
 uur de 21 October 1944 allen

ik ben in Ottersum woonde
 ik bij mijn Dertse helden heide
 die mij ook tijdens de vlucht
 geholpen heeft

bij de molen met voor vier dagen
leeftocht aanverig zijn. Toen begon
mijn zwaarste tocht. Wij zijn langs
Coch Calcar en zoo verder door Duits
land gegaan, achter de gevechtlinie
Hoe vaak moesten wij niet schuilen
voor de vlieg machine, en wat voor
onderdat kregen wij Half roerwoede
scholen, maar na vijf dagen waren
wij weer in Nederland en er was
niemand bij ons die zich op dat oogen-
blik niet met harte en ziel Nederland
voelde. Wij waren in Genbringen in
Nederland aangekomen. De bevol-
king was voor het meere deel heel
humaan en hielp ons zooveel moge-
lijk. Hulde ook aan de afdelingen
van het Rode Kruis, die ons ook in
vele opzichten heeft geholpen. Na
nog een reis van twaalf dagen door
Nederland deels te voet en ook op
karren kwamen wij in Eindhoven
en werden daar bij de bevolking ander-
gebracht. Ik kwam terecht in Roene
aan de Vecht. Eerst bij de West Postma.
Maar aangezien deze mensen voor
hun zelf niet te eten hadden moest ik
daar 28 December weer weg en werd
ik liefderijk opgenomen bij Tam Hooy
grutterstraat 29 en ben daar gebleven
tot de bevrijding

Hierbij een bewijs wat ik in
 Loven gekregen heb in de plaats
 van mijn persoonsbewijs en stem
 kaart. Welke ik verbrand had.
 maar tegen de w. J. B. Burgemeester
 Flettena had ik verklaart ik
 mijn papieren had verloren in het
 Woud bij Cleef

Ik hoop dat u aan deze beschrij-
 ving iets heeft. Er zijn er misschien
 met die het nog erger hebben gehad
 dan ik, maar op mijn leeftijd.

Ik word want nu ik het beleefde
 17 November 70 jaar valt het toch
 niet mee. Maar in elk geval
 de elf heeft niet geweten dat
 hij zijn geleide heeft gegeven aan
 een jodin en nog twee joden
 kinderen.

Mevr H. H. Com

Prentz

1° Boerhaavestraat 20^F

Amsterdam